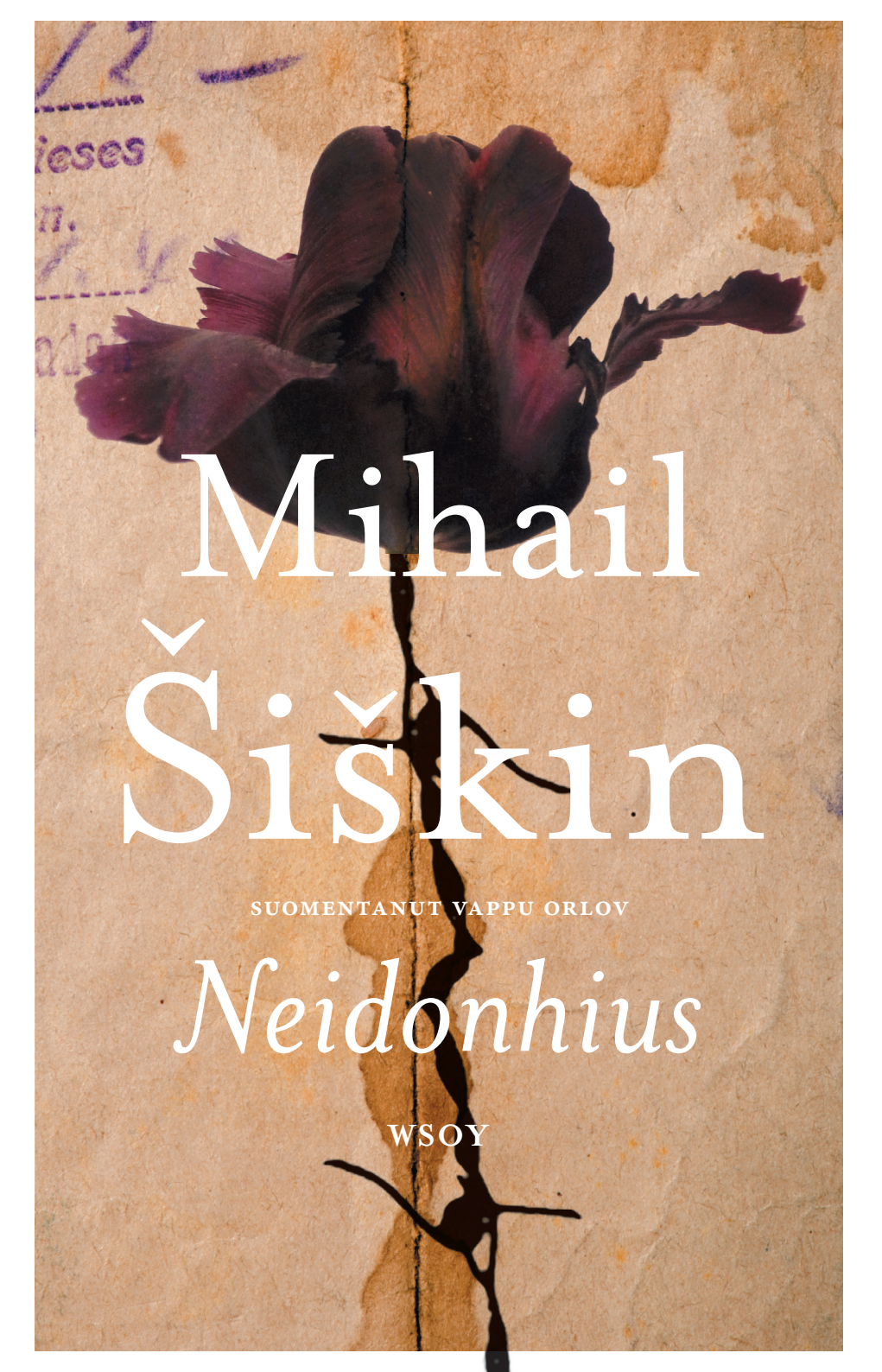

Mihail Šiškin

SUOMENTANUT VAPPU ORLOV

Neidonhius

WSOY

NEIDONHIUS

MIHAIL ŠIŠKIN

Neidonhius

Suomentanut Vappu Orlov

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Venäjänkielinen alkuteos

Венераи волос (Venerin volos)

© Librairie Arthème Fayard, 2007, worldrights except Russian, German and Italian

The publication of the book was negotiated through Banke,

Goumen & Smirnova Literary Agency (www.bgs-agency.com).

Suomenkos © Vappu Orlov ja WSOY 2015

Selitykset laatinut Vappu Orlov

ISBN 978-951-0-49907-8

PAINETTU EU:SSA

*Ja tomu kuulee kutsun, ja sille lausutaan:
»Anna takaisin se, mikä ei sinulle kuulu;
tuo ilmi se, mitä pidit tallessa aikaansa odottamassa.»
Sillä sanalla on maailma luotu,
ja sana herättää meidät eloon.*

BARUKIN, NERIAN POJAN ILMESTYS, 4:42

DAREIOKSELLA JA PARYSATIILLA oli kaksi poikaa: vanhemman nimi oli Artakserkses, nuoremman Kyyros.

Haastattelut alkavat kahdeksalta aamulla. Kaikki ovat vielä unisia, ryppyisiä, mörkkejä, niin virkailijat, tulkit, poliisit kuin pakolaisetkin. Oikeastaan he vasta pyrkivät pakolaisiksi. Toistaiseksi he ovat vain GS. Niin näitä ihmisiä täällä nimitetään. *Gesuchsteller*.

Tuodaan sisään. Etunimi, sukunimi. Syntymäaika. Pakut huulet. Naama näppyläinen. Ikää selvästi yli kuudentoista.

KYSYMYKSI: Selostakaa lyhyesti syyt, joiden nojalla anotte turvapaikan myöntämistä Sveitsistä.

VASTAUS: Minä asuin kymmenvuotiaasta lähtien lastenkodissa. Meidän johtaja käytti minua hyväksi. Minä karkasin sieltä. Parkkipaikalla minä tutustuin rekkakuskeihin, jotka ajavat ulkomaille. Yksi niistä vei minut pois.

KYSYMYKSI: Miksi te ette tehnyt miliisille ilmoitusta johtajastanne?

VASTAUS: Ne olisivat tappaneet minut.

KYSYMYKSI: Ketkä »ne»?

VASTAUS: No ne kaikki siellä yhdessä. Meidän johtaja otti minut autoon ja vielä yhden pojan ja kaksi tyttöä ja vei meidät huvilalle. Ei omalle huvilalleen vaan jonkun toisen, en tiedä kenen. Ja ne kokoontuivat kaikki sinne, se niiden päällystö, ja miliisin johtaja myös. Ne ryypäsivät ja panivat meidätkin ryyp-

päämään. Sitten meidät jaettiin huoneisiin. Se oli iso se huvila.

KYSYMYKSI: Oletteko maininnut kaikki syyt, joiden perusteella anotte turvapaikan myöntämistä?

VASTAUS: Olen.

KYSYMYKSI: Selostakaa matkareittinne. Mistä maasta tulitte Sveitsiin ja missä ylititte rajan?

VASTAUS: En tiedä. Minä matkustin rekassa, minut oli piilotettu laatikoiden taakse. Annettiin kaksi muovipulloa: toisessa oli vettä, toinen oli kusta varten, ja ulos päästettiin vain yöllä. Minut jätettiin kyydistä ihan tässä nurkan takana, en edes tiedä, mikä kaupunki tämä on, ja kerrottiin, minne pitää mennä antautumaan.

KYSYMYKSI: Oletteko ollut mukana poliittisessa tai uskonnollisessa toiminnassa?

VASTAUS: En.

KYSYMYKSI: Oletteko joutunut oikeuteen tai poliisin kuulusteltavaksi?

VASTAUS: En.

KYSYMYKSI: Oletteko anonut turvapaikan myöntämistä muissa maissa?

VASTAUS: En.

KYSYMYKSI: Onko teillä Sveitsissä laillista edustajaa?

VASTAUS: Ei.

KYSYMYKSI: Suostutteko siihen, että teille suoritetaan tutkimuksen määrittämiseksi luukudoksen perusteella?

VASTAUS: Häh?

Tauolla voi juoda kahvia tulkkien huoneessa. Tämän puolen ikkunat antavat rakennustyömaalle, sinne pystytetään uutta pakolaisten vastaanottokeskusta.

Valkoinen muovimuki leimahtaa käsissä vähän väliä, hitsausliekit valaisevat koko huoneen – hitsari on asettunut juuri ikkunan alle.

Huoneessa ei ole ketään, voi lukea kymmenen minuuttia kaikessa rauhassa.

No niin, Dareioksella ja Parysatiilla oli kaksi poikaa: vanhemman nimi oli Artakserkses, nuoremman Kyyros. Ollessaan sairaana ja aavistaessaan elämänsä pian päättyvän Dareios halusi saada luokseen molemmat poikansa. Vanhempi oli silloin läsnä, ja Kyyroksen Dareios kutsui maakunnasta, johon oli määrännyt hänet satraapiksi.

Hitsausliekit saavat myös kirjan sivut välähtelemään. Luokeminen sattuu – joka välähdyksen jälkeen sivu pimenee.

Jos sulkee silmät, välähdykset tunkevat luomienkin läpi.

Peter kurkistaa ovesta. Herr Fischer. Kohtaloiden ratkaisija. Hän iskee silmää, on siis aika. Ja liekki valaisee hänetkin, kuin kameran salama. Sellaisena hän ikuistuu, toinen silmä ummessa.

KYSYMYKSI: Ymmärrätkö tulkkia?

VASTAUS: Ymmärrän.

KYSYMYKSI: Sukunimi?

VASTAUS: * * *

KYSYMYKSI: Etunimi?

VASTAUS: * * *

KYSYMYKSI: Minkä ikäinen olette?

VASTAUS: Kuusitoista.

KYSYMYKSI: Onko teillä passia tai muuta asiakirjaa, joka todistaisi teidän henkilöllisyytenne?

VASTAUS: Ei ole.

KYSYMYKSI: Teillä pitäisi olla syntymätodistus. Missä se on?

VASTAUS: Paloi. Kaikki paloi. Meidän kotimme poltettiin.

KYSYMYKSI: Mikä teidän isän nimi on?

VASTAUS: * * *. Hän kuoli jo kauan sitten, minä en muista hänestä mitään.

KYSYMYKSI: Isän kuolinsyy?

VASTAUS: En tiedä. Hän sairasteli paljon. Ryypäsi.

KYSYMYKSI: Ilmoittakaa äitinne etu- ja sukunimi ja tyttönimi.

VASTAUS: * * *. Tyttönimeä en tiedä. Hänet tapettiin.

KYSYMYKSI: Kuka tappoi äitinne, milloin ja missä olosuhteissa?

VASTAUS: Tšetšeenit.

KYSYMYKSI: Milloin?

VASTAUS: Viime kesänä, elokuussa.

KYSYMYKSI: Minä päivänä?

VASTAUS: En muista tarkasti. Taisi olla yhdeksästoista, tai sitten kahdeskymmenes. En muista.

KYSYMYKSI: Miten hänet tapettiin?

VASTAUS: Ammuttiin.

KYSYMYKSI: Ilmoittakaa viimeinen asuinpaikkanne ennen maastalähtöä.

VASTAUS: * * *. Se on pieni kylä aivan lähellä Šalia.

KYSYMYKSI: Ilmoittakaa tarkka osoite: katu ja talon numero.

VASTAUS: Ei siellä ole osoitteita, on vain yksi katu ja sillä meidän talo. Sitä ei enää ole. Se poltettiin. Eikä kylästäkään jäänyt jäljelle mitään.

KYSYMYKSI: Onko teillä sukulaisia Venäjällä? Veljiä? Sisaria?

VASTAUS: Oli minulla veli. Vanhempi. Hänet tapettiin.

KYSYMYKSI: Kuka tappoi veljenne, milloin ja missä olosuhteissa?

VASTAUS: Tšetšeenit. Silloin samalla kertaa. Heidät tapettiin yhdessä.

KYSYMYKSI: Onko muita sukulaisia Venäjällä?

VASTAUS: Ei ole ketään muuta.

KYSYMYKSET: Onko teillä sukulaisia kolmansissa maissa?

VASTAUKSET: Ei ole.

KYSYMYKSET: Entä Sveitsissä?

VASTAUKSET: Ei.

KYSYMYKSET: Mikä on kansallisuutenne?

VASTAUKSET: Venäläinen.

KYSYMYKSET: Uskontokunta?

VASTAUKSET: Mitä?

KYSYMYKSET: Onko teillä uskontoa?

VASTAUKSET: On.

KYSYMYKSET: Ortodoksiko?

VASTAUKSET: Niin. En vain heti ymmärtänyt.

KYSYMYKSET: Selostakaa lyhyesti syyt, joiden nojalla anotte turvapaikan myöntämistä Sveitsissä.

VASTAUKSET: Meillä kävi vähän väliä tšetšeenien sanomassa, että minun veljeni pitäisi lähteä heidän kanssaan vuorille sotimaan venäläisiä vastaan. Muuten he tappavat. Äiti piilotti hänet. Sinä päivänä minä olin tulossa kotiin ja kuulin huutoa avoimesta ikkunasta. Piilouduin pensasiin liiterin luo ja näin, kuinka tšetšeeni löi sisällä veljeäni pyssynperällä. Niitä oli siellä useita, ja kaikilla oli rynnäkkökiväärit. En nähnyt veljeä, hän makasi jo lattialla. Silloin äiti hyökkäsi veitsen kanssa niiden kimppuun. Keittiöveitsen, jolla me kuorimme perunoi- ta. Yksi niistä tyrkkäsi hänet seinän viereen, painoi kalašnikovin päätä vasten ja laukaisi. Sitten ne lähtivät, roiskivat kanisterista bensiiniä talon päälle ja sytyttivät. Seisoivat siinä ympärillä ja katsoivat, miten se palaa. Veli oli vielä elossa, kuulin kuinka hän huusi. Pelkäsin, että ne näkevät minutkin ja tappavat.

- KYSYMYKSET: Jatkakaa vain, kertokaa, mitä sitten tapahtui.
- VASTAUS: Sitten ne menivät pois. Minä istuin siellä pimeäntuloon asti. En tiennyt, mitä tekisin ja minne menisin. Menin sitten venäläisten vartioasemalle, joka oli Šaliin vievän tien varressa. Ajattelin, että kai ne sotilaat minua jotenkin auttavat. Mutta ne itse pelkäävät kaikkia ja rupesivat häättämään minua pois. Minä yritin selittää niille, mitä oli tapahtunut, mutta ne ampuivat ilmaan, jotta minä häipyisin. Minä olin yötä ulkona, jossain romahtaneessa talossa. Ja sitten minä lähdin pyrkimään Venäjälle. Ja sieltä tänne. Siellä minä en rupea elämään.
- KYSYMYKSET: Oletteko maininnut kaikki syyt, joiden nojalla anotte turvapaikan myöntämistä?
- VASTAUS: Olen.
- KYSYMYKSET: Selostakaa matkareittinne. Minkä maiden kautta te kuljitte ja millä kulkuneuvoilla?
- VASTAUS: Eri tavoilla. Paikallis- ja pitkänmatkanjunilla. Valko-Venäjän, Puolan ja Saksan läpi.
- KYSYMYKSET: Oliko teillä rahaa lippujen ostamiseen?
- VASTAUS: Mistä sitä olisi ollut? Matkustin ilman. Menin konduktöörejä piiloon. Valko-Venäjällä minut saatiin kiinni ja heitettiin liikkeellä olevasta junasta. Onneksi se kulki hiljaa ja siinä oli rata-penger. Putosin hyvin, mitään ei mennyt poikki. Jalasta vain repesi nahka johonkin lasinsirpaleeseen. Tästä näin. Olin asemalla yötä, joku nainen antoi minulle laastaria.
- KYSYMYKSET: Mitä dokumentteja te esititte ylittäessänne rajoja?
- VASTAUS: En mitään. Menin yöllä jalkaisin yli.
- KYSYMYKSET: Missä ja millä tavoin te ylititte Sveitsin rajan?
- VASTAUS: Tässä, siinä, mikä sen nimi nyt...

KYSYMYK: Kreuzlingenissä.

VASTAUS: Niin. Kävelin vain poliisin ohi. Ei ne tarkasta kuin autoja.

KYSYMYK: Millä varoilla te hankitte elantonne?

VASTAUS: En millään.

KYSYMYK: Mitä se tarkoittaa? Varastitteko te?

VASTAUS: Miten milloinkin. Välillä kyllä. Minkä minä mahdoin? Pitäähän sitä syödäkin.

KYSYMYK: Oletteko ollut mukana poliittisessa tai uskonnollisessa toiminnassa?

VASTAUS: En.

KYSYMYK: Oletteko joutunut oikeuteen tai poliisin kuultavaksi?

VASTAUS: En.

KYSYMYK: Oletteko anonut turvapaikan myöntämistä muissa maissa?

VASTAUS: En.

KYSYMYK: Onko teillä Sveitsissä laillista edustajaa?

VASTAUS: Ei.

Printterin tulostaessa pöytäkirjaa kaikki ovat vaiti.

Poika kaivelee mustia, järsittyjä kynsiään. Hänen pusakansa ja likaiset farkkunsä haiskahtavat röökiltä ja kuselta.

Peter on nojautunut taaksepäin, keikkuu tuolillaan, katsoo ikkunasta ulos. Siellä linnut lentävät lentokoneen ohi.

Piirrän lehtiöön ristejä ja neliöitä, jaan ne vinoviivoilla kolmioiksi, väritän sillä tavoin että syntyy kolmiulotteinen ornamentti.

Seinillä on ympäriinsä valokuvia: kohtaloiden ratkaisija on hulluna kalastukseen. Tuossa hän pitää Alaskassa vonkalletta kiduksista, ja tuolla on jokin karibialainen, jonka valtava kidasta töröttää iso koukku.

Minun pääni päällä on maailmankartta. Siihen on pistelty yltyleensä erivärisiä nuppineuloja. Mustapäiset ovat työntyneet Afrikkaan, keltaiset töröttävät Aasiasta. Valkopäisiä on Balkanilla, Valko-Venäjällä, Ukrainassa, Moldovassa, Venäjällä, Kaukasuksella. Tämän haastattelun jälkeen niitä tulee yksi lisää.

Neulahoitoa.

Printteri pysähtyy ja alkaa vilkuttaa punaista: paperi on loppunut.

PARAHIN NEBUKADNOSAURUS!

Te olette jo saanut minun hätäisen postikorttini, jossa luvattiin tarkempia tietoja. Tässä niitä tulee.

Vietettyäni päivän varmassa tallessa palasin kotiin. Söin makaronia. Luin uudelleen Teidän kirjeenne, joka oli ilahduttanut minua suuresti. Rupesin katsomaan ikkunasta. Tuuli nostatti hämärää. Yltyi satamaan. Nurmikolla lojuu punainen sateenvarjo, se on kuin haava ruohoturkissa.

Mutta edetään järjestyksessä.

Meitä ei posteljooni todellakaan joka päivä hemmottele vierailta mailta tulevilla kirjeillä! Ja vielä tällaisilla! Laskujen ja mainosten seassa on odottamaton ilo, Teidän kirjeenne, jossa Te kuvaillette tarkasti omaa Nebukadnosauruksen valtakuntaanne, sen maineikasta maantieteellistä menneisyyttä, historian vuoksia ja luoteita, flooran luonnetta, faunan tapoja, tulivuoria, lakeja, katapultteja ja väestön ihmissyöntitapaumuksia. Teillä näkyy olevan jopa vampyyreja ja draculoita. Ja Te siis keisaroitte. Olen imarreltu.

Teidän tekstissänne on kylläkin runsaasti kieliooppi-virheitä, mutta mitä väliä sillä loppujen lopuksi on!

Virheet voi oppia korjaamaan, mutta tuollaista kirjettä Te tuskin enää koskaan lähetätte minulle. Keisareista tulee niin nopeasti aikuisia ja he unohtavat valtakuntansa.

En voi katsella kyllikseni mukaan liitettyä saarellisen isänmaanne karttaa, keisarillisten kartografien innoittunutta ja perinpohjaista työtä. Tiedättekös, minä taidan nastata sen tänne, tuohon seinälle. Katselen sitä ja arvailen, missä siellä Te juuri nyt olette, missä noiden vuorten, autiomaiden, järvien, huopatussattujen viidakkojen ja pääkaupunkien seassa. Mitä Te hommaatte? Muutitteko jo kesäresidenssistä syyspalatsiin? Vai nukutteko jo? Teidän untanne varjelee uppoamaton laivasto – tuolla saarta kiertävät kolmisoudut ja sukellusveneet toinen toisensa vanavedessä.

Ja miten mainio onkaan suopealle hallitsijalle tuo nimi, erivärisin kirjaimin kirjoitettuna! Luulen suorastaan voivani arvata, miten se on juolahtanut Teidän mieleenne, mutta pidän arvelut omana tietonani.

Kirjeessänne Te pyydätte lähettämään tietoja meidän kaukaisesta valtakunnastamme, joka on vielä tuntematon Teidän maantieteilijöillenne ja tutkimusmatkailijoillenne. Miten saattaisinkaan jättää Teidän kysymyksenne vaille vastausta!

Mitä sanoisin Teille meidän imperiumistamme? Luvattu maa, vieraanvarainen, pilviä hipova. Täältä saa rauhassa nelistää kolme vuotta, eikä mitään ulkomaata kuulu. Hyttysten määrässä asukasruumista kohti unettomina tunteina se vie kaikista voiton. Oravat juoksentelevat aidoilla.

Meidän kartassamme on runsaasti valkoisia läikkiä silloin kun sataa lunta. Rajat ovat niin kaukana, että on suorastaan tietymätöntä, mihin imperiumi varsinaisesti

rajoittuu. Yhdet sanovat että taivaanrantaan, toisten lähteiden mukaan enkelintorvien loppukadenssiin. Varmasti tiedetään, että se sijaitsee pohjoiseen helleeneistä, ilmavaltameren rantaviivalla, valtameren jota purjehtii meidän uppoamaton pilvilaivastomme katkeamattomana jonona.

Flooraa meillä toistaiseksi vielä on, faunasta ovat jäljellä vain nuo puunlatvat, jotka muistuttavat kalanpoikasparvia. Tuuli pelottelee niitä.

Lippu on kameleontti, lait ovat niin kuin ne luetaan, tulivuorista minä henkilökohtaisesti en tiedä mitään.

Tärkein kysymys, joka on askarruttanut imperiumin mieliä jo usean sukupolven ajan, on: keitä me olemme ja miksi? Vastaus siihen on kaikesta näennäisestä ilmeisyydestä huolimatta epäselvä. Profilista olemme hyperborealaisia, suoraan edestä sarmaatteja, sanalla sanoen joko orotšeja tai tunguuseja. Ja jokainen on salvoitus. Tarkoitus oli kirjoittaa »arvoitus».

Uskomukset ovat primitiivisiä, mutta niissä on havaittavissa tiettyä runollisuutta. Eräät ovat vakuuttuneita, että maailma on valtava naarashirvi, jonka karva on metsää, siinä elävät loiset ovat taigan eläimiä ja ympärillä parveilevat hyönteiset lintuja. Sellainen on maailmankaikkeuden emäntä. Kun naarashirvi alkaa hangata itseään puuta vasten, kaikki elävä kuolee.

Sanalla sanoen, joku on yleisesti tunnustanut tämän imperiumin maailmoista parhaaksi, ja siinä Teidän alamaiseen – haluatteko tietää, onko hän päällikkö? – ei ole päällikkö. Miten selittäisin Teille, parahin Nebukadnessaurus, mitä me täällä touhuamme? Yritänpä vaikka näin: jopa nuo kalanpoikaset tuolla ikkunan takana, jotka keräytyvät parveksi eivätkä osaa epäilläkään että ovat vain tuulta, nekin ovat varmoja että niitä jokaista joku odottaa,

Mihail Šiškin

Neidonhius

RAKKAUTTA ON HELPPO ANTAA JA VAIKEA OTTAA POIS

Tulkki kuuntelee päivät pitkät Sveitsi-nimiseen paratiisiin pyrkivien venäjänkielisten pakolaisten rankkoja tarinoita. Näistä kertomuksista, läsnä ja poissa olevista rakkauksista sekä aikoinaan kuuluisan laulajattaren intiimistä päiväkirjasta hän punoo lumoavan sillan yli aikojen. Kokemuksen kollaasia rikastuttaa kirjallisuus kansansaduista aina Agatha Christieen. Raja-aidat eivät merkitse mitään, kun etsitään elämän kantavaa voimaa.

»*Neidonhiusta* -- on nautinto lukea. Šiškinin ainutlaatuinen maailmankuva heijastaa venäläisen kirjallisuuden perintöä ja synnyttää samalla jotain uutta, kokonaan omaperäistä.»

– WORLD LITERATURE TODAY

	 9 789510 499078
www.wsoy.fi	84.2 ISBN 978-951-0-49907-8

PÄÄLLYKSEN TAUSTAKUVA Anja Weber-Decker

PÄÄLLYS Martti Ruokonen